

"Loosdrecht" John Mol

בין 1939-1945

על מחתרת "לוסדרכט" וחלוצי פלסטינה ששהו בשנים 1939-1942 בלוסדרכט, כבר נכתב הרבה. ב-1987 הוציאו את הספר "שנקרא" "עלית נוער של לוסדרכט 1939-1945. שם כתוב על תולדות החלוצים. ב-1998 הופיע הדפסה מתוקנת, שענתה על שאלות שנשאלו אחרי ההדפסה הראשונה. גם אז נשאלו עוד שאלות. בינתיים התאספו עוד נתונים על הילדים היהודים שהיו בלוסדרכט, וכך נתן לפרסם את הכתוב למטה.

--

הפגישה המקרית עם John Mol,

ביום ראשון 30.6.2002 טלפנה אלי (יון מול) מרים פינקהוף מביתה בחיפה. בקר אצלה יצחק תור שרצה עם אביו ברוך תור לבקר בהולנד. היא ספרה לי שברוך היה אחד החלוצים מלוסדרכט. משנת 29-11-1939 עד 15 באוגוסט 1942. הוא הגיע לשם עם קבוצת ילדים שברחו מן הנאצים בגדמניה. ברוך רצה לבקר בלוסדרכט. מכוון שידעה שאני (יון מול) מתמצא, היא בקשה שאקבל אותם ב-2-7-2002, במקום שנקרא "קנור". שאלתי את עצמי: מה יצא מזה, לקבל אנשים שלא ראיתי אף פעם. גם השם "תור" לא אמר לי כלום, כי לא זכרתי שהשם הזה היה כתוב בספר על עלית הנוער בלוסדרכט. אני הכרתי את מרים בזכות ההכנות ההוצאה השניה של אותו הספר. בזכותה ומאמציה לעבוד עם "מועצת לוסדרכט" כולל ראש העיר, התאפשרה ההוצאה השניה ב-1998. פגשתי אותה לראשונה בקיץ 1998 כאשר הייתה כמה שבועות בלוסדרכט. בזמן ההוצאה הרשמית, 28-4-1998 לא יכלה להשתתף. מרים הגיעה עוד כמה פעמים ללוסדרכט ובנתה בית בשטח שנקרא "השושן הפראי", איפה שהיא

גדלה ושם היו להוריה חממות. (בתמונה 1 בצד שמאל הבית החדש, בצד ימין המחסן שבו שהתה מרים בשנים הראשונות של המלחמה) כעת השטח משמש שטח לווילות. הילדים השייכים לקבוצה של ברוך תור נולדו בין 1923-1926. בתקופה שאירופה ניסתה להתאושש מן הנזקים של מלחמת העולם הראשונה. ועמים שלמים היו צריכים להתרגל לגבולותיהם החדשים. זאת הייתה תקופה שלגרמניה הייתה תקופה קשה בעקבות תשלומי שקום. הם היו במצב כלכלי מאד קשה. עוד אף פעם "האינפלציה" לא הגיעה לגובה כזה. ב-1923 נסה Hitler להגיע לשלטון. זה נכשל והוא היה במאסר. הוא החליט להגיע לשלטון על ידי בחירות, והצליח ב-1933, כאשר מנו אותו למנהיג העם הגרמני. אז עוד לא ידעו שמאחורי הקלעים הוא הכין תוכנית פושעת שחלק ממנה הייתה השמדת היהודים. מ-28-2-1933 שבטלו את חוק היסוד של גרמניה, שבו היה כתוב על "שמירת העם והמדינה" עד התחלת 1944 נקטו מעל 100 החלטות נגד יהודים. לא דק נגד מבוגרים גם נגד ילדים. כבר ב-10-11-1938 הרגישו שהמצב של היהודים רע מאד. אז הבעירו הנאצים בגרמניה ואוסטריה כמעט את כל בתי הכנסת. שברו חלונות של בתי יהודים וחלונות ראוה, ובנינים רשמיים. ובפעם הראשונה העבירו בצורה מאורגנת יהודים למחנה ריכוז. בגלל כל מיליוני חתיכות הזכוכית נקרא הלילה הזה "ליל הברדלח". הילדים שהגיעו מאוחר יותר להולנד סבלו מן החינוך הנאצי שלא נתן לחיות עם זה, ילדי ב"ס מגיל 8 עד 12. מינואר 1939 לילדים היהודים היה אסור לשאת שמות גרמניים. למי שהיה שם גרמני היה חייב להוסיף את השם שרה או ישראל. כך זה לא היה פלא שיהודים משנת 1933 רצו לברוח מגרמניה. זה לא היה קל, למרות שהיטלר

בהתחלה לא הפריע להם לצאת, העמים האחרים לא רצו לקבל את היהודים. שויוצריה שלחה אותם בחזרה, לגרמניה. גם בהולנד לא התלהבו לקבל אותם. מנהיגי הולנד הודיעו שהולנד כבר מלאה. לילדים היה יותר קל. אותם קבלו ברצון. אבל גם הכמות לא הייתה מרשימה, 210 ילדים. בין הילדים שהגיעו מגרמניה ללוסדרכט מספטמבר 1939 עד אוגוסט 1942, היו ילדים שרצו להגיע לארץ ישראל. חלק מהם התחילו כבר בגרמניה ללמוד מקצוע ורצו להמשיך את זה בלוסדרכט. גילם היה בין 13-16. היציאה מגרמניה והקבלה בהולנד היה בידיים של ארגונים יהודיים שונים. הם דאגו למקומות מגורים ראשוניים. זה היה באינדהובן, רוטרדם, ארנהם, ודריברחן. אחרי כמה זמן שהות שם הביאו את הילדים לאחד המוסדות המיינסהרלנד, לוסדרכט, חוזה ואלדן. גם באמסטרדם היה בית קבלה אבל זה נסגר כלכך מהר שלא הייתה משמעות לזה. הילדים ששהו שם העבירו למיינסהרלנד וללוסדרכט. בלוסדרכט הם גרו בבית שהיה שייך למשפחה שעזבה לאנגליה. המשפחה נקראה משפחת דויטס. תמונה 2 מראה את הבית הזה מ-1928. עובדה זו התבררה מגלויה שהייתה חתומה מ-3-6-1929 שנשלחה מ-10 אנשים למשפ. סטרנפלד. עלות הבול היה 1 וחצי סנט. הבית שמש לקייטנה לילדי אמסטרדם. גם הבית שגרו החלוצים היה שייך לשני בעלים, אחד מלוסדרכט ואחד מהלפרסום. באוקטובר 1940 סגרו את המוסד במיינסהרלנד וב-16-10-1940 שלחו את 25 הילדים ללוסדרכט. על קורות הילדים-הרעב-הרדיפות - והבריחה המתמדת כתוב בספרים. 1: עליית הנוער מלוסדרכט 1939-1945. 2: חלוצי פלסטיין בהולנד. 3: לזכר הבנים "מההוף", על ידי פרנס פן סטראטן. 4:

קבוצת ווסטרוול על ידי הרדמן I.C. כעת אני
 (יון מול) יכול להמשיך עם הספור על פגישתי
 עם ברוך תור. באותו הבוקר ב-2.7.02 הלכתי
 למקום שמרים אמרה לי, היה גשם מידי פעם, לא
 נעים. בגלל שרק הייתי צריך להראות להם את
 המקום נשארתי בבגדי עבודה. בדיוק בשעה 10
 הגיע רכב גדול ולנהג הייתה כפה על
 הראש. כנראה זה הבן: יצחק. בנו של ברוך. הייתה
 אי אפשר להראות רק את המקום, כי כאשר הגענו
 למקום שבנו את יד הזיכרון מול העירייה, עמדו
 שם: ברוך תור ובנותיו: חוי, לאה ומיקי והחתן
 של ברוך, בעלה של חוי. אדון חיסקינס ראש
 עיריית לוסדרכט של אז, משפחת נובלס
 מהלפרסום, אדון י.כ. הרדמן ופיטה שטרן (בת
 דודה של מרים) וספקה הרקס. במהרה התברר לי
 שעושים טכס זיכרון בעברית-אבל לאלה שלא
 הבינו עברית חלקו תרגום הולנדי. למרות
 שהפגישה הייתה מרגשת קרה מה שהוא נחמד, בכל
 אופן למשפחת תור. הגשם התחזק והמשפחה
 נהנתה. כי הם לא רגילים. אצלם אי אפשר לצאת
 בגלל החום הרב. אחרי הפגישה הזמינו את כולם
 אצל פיטה שטרן וספקה היפקס. בבית שלהם שהיה
 באותו הרחוב ששם היה המוסד של החלוצים, הם
 גרים מספ. 4. אכלנו ושתינו ודברנו, ואחרי זה
 הלכנו למספר 10 באותו הרחוב ששם היה
 המוסד. כרגע יש שם רק יערון קטן וכמה וילות.
 אחרי הכל עדיין לא היה ברור לי: מי זה ברוך
 תור? הסתכלתי בביתי אם השם הזה מופיע
 בארכיון של המוסד, אבל לא מצאתי. כדי להסביר
 לי את העניין הוא הזמין אותי ואת אשתי אליהם
 הביתה בערב. בוילה בסוסט. נצלנו את ההזדמנות

אשתי אפתה עוגת תפוחים שגרמה לבעיות מטעמי
 כשרות. לקחנו אותה הביתה ואכלנו מן העוגות
 שהביאו מן הארץ. ישבנו כמה שעות והתברר שברוך
 היה כמה שנים בלוסדרכט, אבל אז קרו לו בנו
 טורטלדאוב (גם סוג של יונה) השם הזה כן הופיע
 בארכיון. כול הנשאים בחיים שנו את שמם לשמות
 יהודיים. כבר הרגשתי את זה שהוצאתי את הספר
 השני. הכרתי כמה אנשים שכתובים בספר בשם
 הקודם. למשל ליל קטלר נקראת ליל אופק. השם
 המיוחד מקס קרוזסאובר שנהפך למשה כהן. בספר
 גם אין תמונה ברורה מברוך. הייתה תמונת
 פספורט של אחיו מקס. ברוך כתוב בתמונת
 הקבוצה כבנו טורטלדאוב. כדי לנחם אותי קבלתי
 ממנו תמונת פספורט משנת 1999, כי תמונה
 מילדות אין לו. ברוך מדבר ומבין הולנדית כאשר
 מדברים לאט. היה לו ברור שלמד את השפה כי
 הגיע בגיל 13 להולנד. אותי הפליא שזכר את
 השפה אחרי 60 שנה. הוא נולד כבנו לאו
 טורטלדאוב ב-13-4-1926 בדורטמונד
 בגרמניה. משפחתו הגיע מפולין עקב זה הייתה לו
 נתינות פולנית. בילדותו היה עוד כמה פעמים
 בפולין. ב-27-10-1939 נשלחו הוריו לפולין
 כבגרמניה אין מקום לפולנים. למרות שגם
 הפולנים לא רצו אותם, הם הגיעו לזפצין.
 בהמשך השנים העבירו את בנו ואחיו (שנולד ב
 8-1-1925) גם בדורטמונד, ברכבת להולנד. כאשר
 הגיעו להולנד עברו הרבה מקומות בלוי אישה
 מן הצלב האדום. הוא נזכר שהיה בהמון
 מקומות, רק אינדהובן עוד זכור לו. אז עוד לא
 ידעו שיגיעו ללוסדרכט, וישארו בלוסדרכט מ-29-
 11-1939 עד 15-8-1942, מן המקום הזה זכור לו

שישנו בבנין על יד הבנין הראשי. בחדר קטן במיטות בעלות קומות. גם זכר שבחורף היה קור אימים. בתמונה 6 רואים את הבנין בין העצים מצד שמאל. הגלויה הזאת נשלחה באוגוסט 1938 לאמסטרדם. בגלויה כתוב "יום רביעי בבוקר" "אמא אמש הייתי בחממות סחלבים וחממות ענבים. בצוהריים נעשה טיול אופניים. קבלתי את מכתבך, אשלח גלויות. מזג אויר טוב. נחזור בשבת בערב. בנך ולהלם." גם ברוך וגם מקס עבדו אצל איכר בלוסדרכט, אבל ברוך לא היה יכול להזכר מי זה היה. הוא רק זוכר את אדון פלור. לא ידוע לו מתי שנו את שם המוסד לבית לוסדרכטראדה. יש תמונות מרהוט הפנימי של המוסד. זאת על גלויה שנשלחה ב-2.9.1937.

המוסד רוקן ב-15 באוגוסט 1942. על ידי קבוצת וסטרוול כי הודיעו שהגרמנים יפלו לשם. כל הילדים שהיו שם אז, הוסתרו. נדמה לו שעד 7-12-1942 היה אצל משפחה בלוסדרכט. אחרי כמה זמן הגיע עם אחיו למשפחת נובלס בהלפרסום. כנראה גם היו משם, צריכים לברוח בגלל הלשנה. מיד אחרי הבריחה באו הגרמנים ושלחו את אדון נובלס ל Vugt. אדון נובלס עבר את המלחמה. כמה קטן העולם הזה, מתברר שאישתי של היום הייתה מבקרת אצל משפחת נובלס כילדה, כי הוריה היו חברים של משפחת נובלס. מאחר שאנשים שהסתירו יהודים אף פעם לא דברו על זה, גם אנחנו לא ידענו. למרות שהייתי בבית של משפחת נובלס בשנות 1960-1963. כעת אנחנו יודעים בעקבות הטכס על יד אנדרטת הזכרון. ברוך זכר שכל הזמן היה בבריחה. היו לו 12 כתובות מסתור. יש לו בעית זכרון כי חוץ

ממשפחת נובלס אינו זוכר אף שם. היה לו מזל גדול שיצא מן המלחמה הזאת חי. אחיו מקס לא. הוא זוכר שהוא ואחיו הוסתרו אצל כומר והיה להם מקום מסתור מתחת לאדמה. כשבאו לחפש יהודים הוזהרו ואז ברוך ואחיו עזבו את הבית כדי לא לסכן את המסתירים. אחת הפעמים הסתתרו בחוץ וכאשר הלך לראות אם כבר אפשר לחזור, ראה ברוך זרק-אור כנראה על אחיו ומאז לא ראה אותו יותר. מתוך ניירות גרמניים יודעים שנרצח בסוביבור בשנת 1943. בנו-ברוך נסע לישראל אחרי המלחמה. בקשר לבנו ומקס כדאי לצטט קטע מן הספר HKL. "מקס ואחיו בנו(שגר כעת בטירת-צבי בישראל), קבלו חנוך דתי. לפני שנסעו להולנד היו בבית ילדים דתי אצל דר. רוטשילד בדנסלקן, בגרמניה. הם הגיעו אחרי הרבה הרפתקאות ללוסדרכט. לילי אופק מספרת: " הרבה פעמים שאני קולפת תפוחי אדמה אני חושבת על מקס. הידיות של בשר וחלב היו שונות כדי להבדיל בין בשר וחלב. אנחנו נסינו מאד לשמור על כשרות אבל אפשר לטעות. מקס עבר במטבח וראה לפי החזקת הסכין אם זה נכון, ואם לא, היה לנו מר. הוא ממש היה יכול להתרגז בגלל זה. ואז בנו בא להרגיע את הרוחות. כדי לשמור על תפילות שבת הם קבלו ספר תורה מהלפרסום. מקס דאג להחזיר את הספר לפני שיצאו למקום מסתור. (לאור זה לא פלא שמשפחת תור לא יכלו לקבל את עוגת התפוחים שלנו). אחרי בקורם בהולנד שלח יצחק תור ב-30-7-2002 באי-מייל מבט על בקורו בהולנד. הוא כתב באריכות. בקצור (מתורגם מאנגלית) הוא אמר שהייתה להם תקופה מיוחדת מעניינת ומרשימה בהולנד. זה היה מבט

על התקופה הסוערת ושחורה, אחרי מלחמת עולם
השניה אחרי השואה. להכין את הנסיעה לקח להם
כמעט שנה. קבלו את מספרי הטלפון והכתובות
ממרים פינקהוף. השיא היה הביקור באנדרטת
הזיכרון, בלוסדרכט. אחרי הביקור בלוסדרכט נסעו
לוסטרבורק (מחנה ריכוז בהולנד) ושם נודע להם
שדודם הוגלה לסוביבור. יצחק הצטער שלאחיו לא
הייתה אפשרות להשתתף. אישתו הייתה צריכה
לעבור ניתוח. המכתב נמצא הארכיון היהודי
בלוסדרכט. גם ברוך תור כתב מכתב תודה.